

# Restaurátor



„Jak fenomenální dílo je Třebechovický betlém, to pochopíte, až když se před něj postavíte,“ tak začal náš rozhovor Tomáš BÁRTA, restaurátor, který nedávno zvítězil ve výběrovém řízení na rozsáhlou rekonstrukci tohoto světového unikátu, který on sám nazývá „korunovačními klenoty“ mezi betlémy.

**V**aše rodinná firma má čtyřicetiletou historii. Co bylo na počátku Restaurátorských ateliérů Bárta?

**V** Na počátku bylo působení mého otce Petra Bártý v Uměleckých řemeslech v Praze od roku 1972. Následně se otec přesunul do jičínského muzea, kde v roce 1975 zakládal restaurátorské ateliéry. V roce 1989 po restituci rodinného majetku v Hořicích začal soukromě podnikat a otevřel si zde restaurátorský ateliér. I v současnosti se můj otec stále aktivně účastní restaurování a chodu firmy. Ateliéry se rozšiřovaly v roce 1994 až do dnešní podoby. Dnes naše firma zaměstnává 6 specializovaných restaurátorů a spolupracuje s odborníky z dalších oborů. Specializujeme se na dřevěný mobiliář, jako je oltářní architektura, nábytek, umělecké truhlářství a řezbářské práce apod. Rozsah naší práce je tedy široký, ale základem zůstává naše specializace na práci se dřevem.

### Jaká byla vaše cesta k profesi uměleckého truhláře?

Jako dítě jsem trávil prázdniny s tátou v depozitáři jičínského muzea a pozoroval ho při práci v ateliéru. Setkával jsem se tady s lidmi kolem umění, ať už to byl například Vladimír Komárek, který se s tátou jako mnozí další přátelil a navštěvoval ho v ateliéru muzea přímo v Jičínském zámku. Zobecním-li to, tak práce a láska ke dřevu se v naší rodině už dědí od konce 19. století, kdy měl můj pradědeček kolářskou dílnu v Komárově u Hořovic. Já jsem se nejdříve vyučil truhlářem v Hradci Králové a posléze jsem studoval restaurování v Písku. Měl jsem štěstí, že se mi podařilo ještě v polovině 90. let zastihnout ty staré mistry, ať už tu byli

leštiči pracující dříve v Petrofu, kteří řemeslo opravdu uměli a po určité době mi byli ochotni prozradit mnohé ze svých řemeslnických tajů a figlů, ke kterým se mnohdy dopracováváte mnoho let. Zároveň jsem se věnoval studiu historické literatury pojednávající o původních technologiích a shromažďoval informace o historickém nábytku. Všechny získávané zkušenosti a poznatky se snažím přenášet do své práce, a tak ji postupně zdokonalovat, je však nutné podotknout, že je to nikdy nekončící proces. Do této chvíle se mi podařilo získat dvě licence Ministerstva kultury ČR, a to na restaurování dřevěných mechanik a jejich konstrukcí, druhou na restaurování nepolychromovaných nefigurálních uměleckořemeslných děl ze dřeva a již nějakou dobu zastávám funkci viceprezidenta v Asociaci starožitníků v sekci restaurátorů.

**Určitě se setkáváte s cennými originály. Dají se popsat pocity, které máte při restaurování?**

Samozřejmě. Na prvním místě je zodpovědnost a pokora k restaurovanému dílu. Před každým restaurováním je nutné provést důkladný průzkum, na jehož základě sestavíme restaurátorský záměr. Na začátku jsem zmínil pokoru, jedná se o pochopení autora a určité vctivení se do restaurovaného díla. Dále je zde zodpovědnost, která spočívá v dodržování technologické kázně, což obnáší znalost materiálů a původních technologií. Při své práci si restaurátor musí uvědomovat riziko spočívající v tom, že nevhodný postup může způsobit nenahraditelné škody. Další ze silných pocitů, které zažíváte během restaurování, je, když poničené dílo vracíte zpět k životu, a pokud se vám podaří dokončit celý proces restaurování ke zdárnému konci a před vámi je restaurované dílo v celé své kráse, vy si můžete vychutnat ten nenahraditelný pocit z dokončené práce.

**Pokud za vámi přijde zákazník, co předchází samotnému restaurování?**

Já jako restaurátor musím mít znalost o místě, kde se bude následně restaurovaný předmět nacházet. Na základě těchto poznatků je následně možné stanovit, jaký přístup bude zvolen. To znamená, že jiným způsobem restaurujeme pro galerie a muzea, jiným způsobem restaurujeme pro církevní památky a jiným způsobem budeme postupovat v případě nábytku, který má být užíván, a tím budou kladeny větší nároky na konstrukční stabilitu. Nejlépe to lze vysvětlit například na plastice madony, kdy, bude-li určena do prostoru muzea či galerie, budeme volit spíše konzervátorský přístup bez rekonstrukcí. Jiným způsobem budeme ale tuto madonu restaurovat, bude-li určená pro oltář v kostele. Zde zvolíme více rekonstrukční přístup, kde budeme např. chybějící polychromii doplňovat a odlomené části zrekonstruujeme. Zjednoduším-li to, těžko budete babičce před oltářem vysvětlovat, že chybějící část hlavy a odlomené ruce jsou v pořádku. V zásadě však vycházíme při restaurování z tzv. Slánského školy. To je přístup, který založil prof. Slánský společně s Vincencem Kramáčem. A snažíme se při něm, aby byl zachován co největší podíl původních originálních dílů a aby byl zásah co nejcitlivější a nejšetrnější. Jedná se ovšem o výtvarné umění, a ty zásahy mohou mít různé nuance. Musí se přitom dodržovat technologická kázeň a příslušné technologické postupy, materiály, ze kterých jsou restaurovány objekty vyrobeny. Jisté ústupy v používání novodobých materiálů jsou při zpevňování předmětů, ale tady se jedná o samotnou záchranu vlastního předmětu.

**Dá se předem odhadnout, jak časově náročné bude restaurování?**

Ano, je odvislé od zkušeností, praxe a zručnosti restaurátora. Pro lepší představu např.iedermeier-ské třízásuvkové komody potřebujeme zpravidla tak 100–120 hodin práce, takže z toho je patrné, kolik práce si můžete nabrat a zároveň ji dělat zodpovědně. Na interiéry kostelů potřebujete od půl roku až do dvou let práce. V tuto chvíli nás čeká generální restaurování třebechovického betlému, na který máme devět měsíců. Je však nutné zdůraznit, že tento termín je možné dodržet jen díky početnému týmu, který jsme sestavili speciálně pro tuto akci. Tým je složen z pěti restaurátorů, jednoho dokumentaristy pro průběžnou dokumentaci, jedné osoby pro video dokumentaci a jedné osoby pro vytvoření technické dokumentace. Na závěr nesmím zapomenout na koordinátorku celého projektu paní Mgr. Duškovou, ředitelku Třebechovického muzea.

**Zmínil jste třebechovický betlém. Co vlastně zahájení opravy třebechovického betlému bude v praxi znamenat pro návštěvníky?**

Pro návštěvníky to přinese jisté omezení, které jsme se však rozhodli kompenzovat možnostmi, sledovat probíhající restaurátorské práce. Část prací bude realizována v ateliérech, ovšem větší část bude realizována na místě. Pro návštěvníky bude vytvořen zasklený prostor, ze kterého bude možné prohlédnout si betlém tak, jak jej předtím nikdy neviděli. V prostoru, kde se nachází betlém, budou umístěny časosběrné kamery, které budou dokumentovat celý proces restaurování. Ostatní provoz muzea tím nebude nijak narušen.



**Čelní pohled na mlýn, stav před restaurátorským zásahem.**

## Co bude znamenat oprava pro vás?

Veškeré práce musí být dokončeny do 30. března příštího roku. Dodržení termínu je prioritní záležitostí. Je nutno říci, že máme před sebou poněkud náročné asové období, ale zároveň nás čeká práce, která je pro celý náš restaurátorský tým profesním životním milníkem a zároveň velkou výzvou. Restaurovat přes sto let starý celodřevěný betlém vázící tři tuny, který je téměř sedm metrů dlouhý a skládá se z více než dvou tisíc částí a obdivuje ho celý svět, to je pro nás velká čest a závazek. Práce budou započaty demontáží jednotlivých scén a následným odhalováním dotčených mechanik betléma. V současné době je mechanika betléma v havarijním stavu a oprava mechaniky je skutečně nezbytná. Během celého restaurování bude provedeno velké množství průzkumu a analýz, bude provedena konstrukční stabilizace celého betlému, odstraněny nepůvodní neodborné zásahy, budou doplněné odložené a chybějící části a v první řadě bude především plně zrestaurován celý mechanismus betlému. Po ukončení restaurování a po zkušebním provozu bude betlém opět představen veřejnosti.

**Na závěr bych se zeptala, jak vidíte svou budoucnost a zda vás ovlivnilo získání tak prestižní zakázky?**

Ano. V současné době procházejí ateliéry rozsáhlou rekonstrukcí a modernizací. Nově jsou budovány výstavní prostory, v prvním patře jsou budovány prostory pro dokončovací práce a povrchové úpravy, a to včetně pozlacovačského ateliéru, dále jsou budované sklady materiálů a technické zázemí. V předešlých letech se nám podařilo zakoupit objekt pro depozitář a sklady starožitného nábytku. Touto úpravou by se měla plocha ateliéru rozšířit na devět set třicet metrů čtverečních. Po modernizaci budou prostory připraveny pro realizaci těch nejsložitějších úkonů a technologických postupů. Do budoucna se chci dále věnovat studiu původních technologií a zaměřit se především na povrchové úpravy uměleckořemeslných děl, především nábytku. Jedná se např. o olejoprskyřičné laky, které se používaly na barokním nábytku. V neposlední řadě se i nadále chci soustředit na zvyšování kvality restaauračních prací, což je v podstatě nikdy nekončící proces pokory.

(sed)



INZERCE

# BARTA

RESTAURÁTORSKÉ ATELIÉRY

Rodinná tradice od 1973

Jeden z nejstarších restaurátorských ateliérů.

Váš partner v oblasti restaurování a uměleckého řemesla.

- restaurování nábytku a mobiliáře
- polychromie a polychromovaná sochařská díla
- pozlacování a pozlacačské práce
- chrámové práce
- muzejné konzervační a restaurátorská činnost
- clientský restaurátorský servis
- umělecké truhlářství
- fezbáfské práce

*"Restaurátor má mimořádnou odpovědnost, neboť předmětem jeho činnosti jsou zcela nenahraditelné originály."*

**Restaurátorské ateliéry  
Bárta s.r.o.**

Žitkova 312  
Hořovice v Podkrkonoší  
508 01  
+420 493 623 547  
+420 604 218 300  
atelerybarta@seznam.cz  
www.atelerybarta.cz

Člen Činoz

Člen prezidia  
Asociace starožitníků